

ют лексику некоторых подязыков специальностей, например, финансов и банковского дела, маркетинга, систем управления, юриспруденции и др.

Не вызывает сомнений и общность грамматических, синтаксических и стилистических особенностей вариантов делового английского языка, а также стандартов коммуникативного поведения, обусловленного этим языком и общими культурологическими нормами, характерными для англоязычной деловой среды.

На основании изложенного целесообразно говорить о деловом английском языке в широком и узком смысле слова. Деловой английский язык в широком смысле слова — это надязык в единстве всех его актуальных и потенциальных вариантов, т. е. включающий в себя все без исключения *ESP*. Деловой английский язык в узком смысле слова (*Business English Proper* — далее будет употребляться сокращение *BEP*) включает лишь некое ядро, общее для всех возможных вариантов *BE*, и исключает те *ESP*, которые не входят в каждый вариант.

С методической точки зрения гораздо выгоднее ориентировать программы, учебники и курсы делового английского языка на *BE* в узком смысле слова, чем на *BE* в широком смысле слова. В этом случае, можно гибко менять те *ESP*, которые нужны конкретному обучаемому-бизнесмену или экономисту на конкретном этапе его деятельности. Имеется в виду следующее. Если студент обучается на экономическом факультете университета или в вузе экономического профиля, то ему целесообразно преподавать деловой английский язык в узком смысле слова, не включая какие бы то ни было *ESP* в учебный процесс (за исключением тех *ESP*, которые являются неотъемлемой частью *BEP*).

Весьма эффективным является реализация факультативных занятий по ИЯ для студентов с высоким уровнем мотивации. Целью *факультативных занятий* является совершенствование навыков и развитие умений практического владения иностранным языком в разных жанрах устного и письменного делового общения, и, как следствие, приобретение студентами коммуникативной компетенции, т. е. способности к использованию иностранного языка для решения практических задач в различных ситуациях делового общения.

АСАЦЫЦЫ І ЯК ПАДСТАВА МЕТАФАТАНІМІЧНАГА ПЕРАНОСУ

Гардзеі В. В., Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Асабліваю актуальнасць як у айчынным, так і сусветным мовазнаўстве набываюць даследаванні, прысвечаныя метафатаніміі — з’яве ўзаемадзейнення метафары і метаніміі, якія ў сваю чаргу грунтуюцца на асацыяцыях.

Упершыню ў лінгвістыцы аб асацыяцыях ў мове загаварыў В. Гумбальдт. Аналізуючы дыялектыку аб’ектыўнага і суб’ектыўнага ў мове, ён адзначыў, што паразуменне ўзнікае дзякуючы таму, што людзі «...дацькаюцца да адных і тых жа клявішаў інструмента свайго духу, дзякуючы гэтаму ў кожнага ў свядомасці ўспыхваюць адпаведныя, але не тоесныя сэнсы». Інакш кажучы, падставы для асацыяцыі — аб’ектыўныя, паколькі належаць да свету рэальных прадметаў, а самі асацыяцыі — індывідуальныя, паколькі належаць да псіхічнага свету.

У расійскім мовазнаўстве пра важнасць вербальных асацыяцый казалі навукоўцы Казанскай лінгвістычнай школы, і перш за ўсё Н. В. Крушэўскі. Навуковец даследаваў праблему слова і апісаў валоданне слоўнікавым складам мовы праз асацыятыўныя сувязі дадзенага слова. Н. В. Крушэўскі сцвярджаў неабходнасць асацыятыўнага падыходу да праблемы значэння, паколькі слова ёсць адзінка псіхічная і падпарадкоўваецца адначасова і лінгвістычным, і псіхічным законам, так як свет слоў адпавядае свету думак, а ў свеце думак дзейнічае закон асацыяцый.

Першая класіфікацыя асацыяцый належыць Арыстоцелю, які вылучыў універсальныя прынцыпы ўстанаўлення сувязяў паміж словамі, вобразамі, аб’ектамі. Ён быў вылучаны асацыяцыі па падабенстве, па кантрасце, па сумежнасці ў прасторы або ў часе, а таксама прычынна-выніковыя. Аўтарам было выяўлена, што сіла сувязі залежыць ад шэрагу ўмоў: сіла уражанняў, выкліканых элементамі сувязі, іх навізна і здольнасці індывіда.

Аднак, В. А. Круцецкі падзяляе асацыяцыі на простыя і складаныя. Да простых асацыяцыям ён адносіць класічныя тры тыпы асацыяцый: асацыяцыі па сумежнасці, асацыяцыі па падабенстве і асацыяцыі па кантрасце. Але, на яго думку, аснову ведаў складаюць асацыяцыі больш высокага ўзроўню, складаныя, або сэнсавыя, асацыяцыі,

якія адлюстроўваюць аб'ектыўныя сувязі тыпу «прычына і следства», «род і від», «цэлае і частка». Іншымі словамі, у дадзеным выпадку сувязь паміж аб'ектамі усталёўваецца таму, што адна з'ява ёсць следства іншай, або частка іншай, або від іншай.

Пэранос найменняў, заснаваны на асацыяцыі па падабенстве (формы, колеру, паводзін, гучання), атрымаў назву метафары. Пэранос, заснаваны на асацыяцыі па сумежнасці, якая адлюстроўвае пастаянныя рэальныя (часавыя, прасторавыя, прычынавыніковыя) сувязі паміж з'явамі рэчаіснасці, называецца метаніміяй.

Метафара заснавана на скрытым параўнанні, якое ўсталёўвае агульныя семантычныя асаблівасці паміж паняццямі. Асацыяцыі па падабенстве ў межах метафары звычайна заснаваны на падобнасці якасцяў: форма, памер, структура, колер, функцыя, падходжанне. Метанімія заснавана на асацыяцыях сумежнасці, прыналежнасці («род і від»), партыгтыўнасці («цэлае і частка»), каўзальнасці («прычына і вынік»).

У прыкладзе метанімічнага пашырэння метафарычнай мэты *head was nearly bursting with the deadly anger in him* 'галава амаль узрывалася ад знішчальнага гневу ў ім' варта адзначыць наяўнасць двух метафар: *head was ... bursting* 'галава ... ўзрывалася' і *deadly anger* 'знішчальны гнеў', дзе першая ўдзельнічае ў працэсе стварэння метафтанімічнай сувязі, а другая надае эмацыянальную афарбоўку метафтанімічнаму выказванню. У дадзеным прыкладзе канцэптуальная метафара («злосць → гарачая вадкасць у ёмішчы») (*anger is a hot fluid in a container*), заснаваная на асацыяцыі па падабенстве, убірае ў сябе метанімію, заснаваную на асацыяцыі па сумежнасці, дзе галава ўвасабляецца ў якасці ёмішча, якое выбухае пад ўздзеяннем узмоцненага унутранага ціску. Фізіялагічнай асновай выказвання з'яўляецца тое, што падчас эмацыянальнага ўзбуджэння крывяны ціск павышаецца.

У прыкладзе метанімічнага скарачэння метафарычнай крыніцы *The fear was banished from his heart* 'Страх быў выгнаны з яго сэрца', метафарай з'яўляецца асацыяванне страху з жывой істотай, якую магчыма прымусіць пакінуць пакой. Эмоцыя месціцца ў цэле асобы, то бок *heart* 'сэрца' ўвасабляецца ў якасці ёмішча, у межах метаніміі згодна з асацыяцыяй партыгтыўнасці *heart* 'сэрца' («частка») вызначае цэле («цэлае»). Фізіялагічнай асновай выказвання з'яўляецца паскарэнне сэрцабіцця падчас азначанага эмацыянальнага ўзбуджэння.

ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКИЙ АСПЕКТ АНАЛИЗА И ПРЕЗЕНТАЦИИ НАУЧНОГО ТЕКСТА

Дубинко С. А., Пискунов А. Ф., Белорусский государственный университет

Успешное формирование творческого научного потенциала будущего специалиста в сфере международных экономических отношений на первой и второй ступени образования зависит, в частности, от правильной организации обучения письменной и устной презентации научного текста доклада, сообщения, подготовки реферата, аннотации, обзора-ревью. Правильное письменное и устное порождение иноязычных научных текстов различных жанров предполагает оптимальный уровень выполнения всех действий, входящих в деятельность по восприятию данных речевых форм (рецепция) и по порождению (продукция). В процессе восприятия научного стиля происходит соотношение научного текста в его лексической, грамматической, логической и композиционной структуре с тем запасом лингвистических знаний, которым располагает читатель. Действия и операции в плане восприятия научных текстов можно представить как: 1) непосредственный анализ и понимание слов, словосочетаний, терминов, характерных для данной области знаний; 2) распознавание и понимание грамматических и синтаксических структур научного текста; 3) действие смыслового восприятия научного текста (коммуникативное намерение целого текста, выделение предиката; определение способов семантического развертывания основной темы текста, осознание путей логико-семантического развития основного коммуникативного намерения); 4) действие по осмыслению композиционной структуры научного текста.

Подготовка, порождение научного текста является творческим процессом и способствует развитию творческих способностей индивида, выражению своих мыслей в письменной форме с соблюдением культуры письменной речи. Для достижения этой цели преподаватель моделирует специальные педагогические и речевые ситуации, требующие и формирующие условия для творческого решения. На кафедре разработаны учебные материалы, которые охватывают наиболее часто встречающиеся в научной литературе и используемые в научных работах темы: проблема, метод исследования, экспери-